

ANALIZA OKRUŽENJA I BARIJERA U POSLOVANJU

Mitar Perušić¹, Miladin Gligorić¹, Radislav Filipović²
mperusic@teol.net

¹Univerzitet u Istočnom Sarajevu, Tehnološki fakultet, 75400 Zvornik, Republika Srpska, BiH

²Fabrika „Alumina“, 75400 Zvornik, Republika Srpska, BiH

Izvod

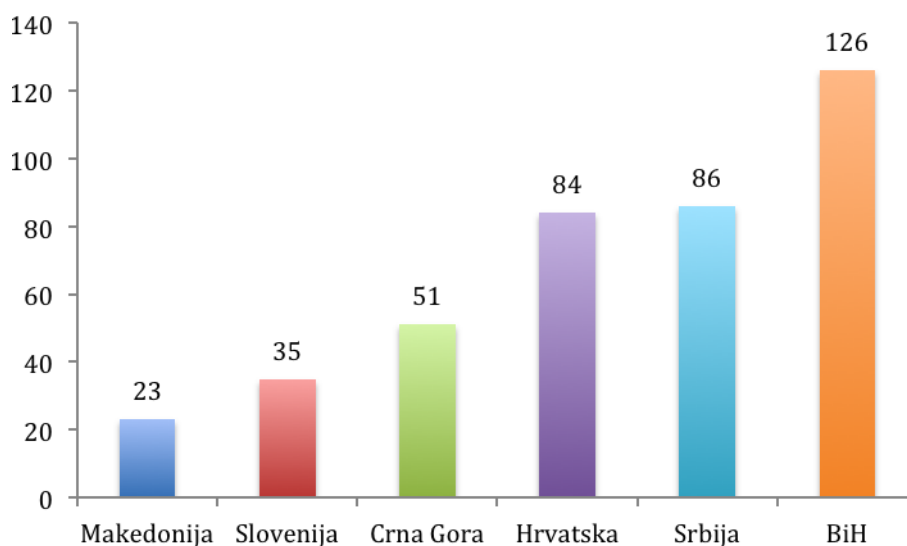
U radu su prezentovani rezultati ispitivanja percepcije poslovnog okruženja i barijera u poslovanju, posmatarjući stavove privrednika u lokalnim zajednicama. Naime, poznato je da generalno region zemalja u okruženju, suočava se sa problematikom nedostatka investicija kako od strane domaćih tako i direktnih stranih investicija. Jedan od svakako značajnih uzroka, jesu značajne prepreke u poslovanju koje utiču na nastanak nepovoljnog poslovnog okruženja u zemljama regiona. Iz ovog razloga postoji čitav niz aktivnosti koje provode jedinice lokalne samouprave ali i viši nivoi vlasti u cilju provođenja cijelih projekata ali i mjera u stvaranju povoljnijeg poslovnog okruženja i stvaranju konkurentnog prostora za poslovanje u odnosu na zemlje u okruženju.

Ključne riječi: barijere, poslovno okruženje, lokalne zajednice.

1. UVOD

Prema rezultatima provedenog ispitivanja o stanju poslovnog okruženja, *Doing Business* 2013. [1], od država u regionu u izvještaju najbolje je plasirana Makedonija, na 23. mjestu, dok je Slovenija na 35., Crna Gora na 51., a Srbija na 86. mjestu. Hrvatska je na 84. mjestu, BiH je rangirana na 126. mjestu od 185 analiziranih svjetskih poslovnih okruženja. Zanimljivo da je BiH rangirana za jednu poziciju bolje, u odnosu na prethodnu godinu-127. poziciju, dakle i dalje je najlošije plasirana od svih navednih država u regionu. Ovo govori da su u BiH uopšteno, poslovno okruženje, regulativa, administracija, finansijski sektor, poreska politika, mogućnost investiranja i ostali indikatori, ubjedljivo najnepovoljniji u regionu. Naime, *Doing Business* je dokument koji predstavlja rezultat istraživanje Svjetske banke (*World Bank*).

Dokument za 2013. godinu je deseti u seriji godišnjih dokumenata koji analizira poslovne aktivnosti i barijere u poslovanju poslovnih subjekata širom svijeta. Izvještaj o uslovima poslovanja predstavlja kvantitativne ali i neke kvalitativne indikatore o poslovnoj regulativi, te zaštiti prava svojine koja je upoređena za 185 zemalja širom svijeta. Osnovna pretpostavka uspješnog poslovnog ambijenta je da svaka progresivna ekonomska aktivnost zahtijeva stimulativnu zakonsku regulativu u dostizanju jednakih prava, smanjenju troškova, ekonomskih interakcija, obligacionih odnosa i obaveza, informacionih i tehnoloških aspekata [2]. Cilj je da zakonska regulativa bude kreirana kako bi bila efikasna, dostupna svima i jednostavna u njihovoj implementaciji. Kada se govori o zakonskoj regulativi, na istu se misli u širem smislu, dakle u kontekstu kompletne proceduralne regulative u jednoj zajednici.

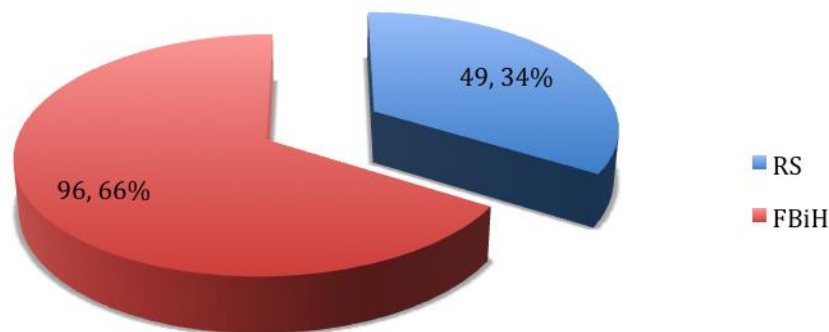

Slika 1. Opšti rang zemalja u skladu sa izvještajem o poslovanju za 2013. godinu [1,2]

Analizirane su oblasti kao što su tržište, kvalitet usluga, kvalitet infrastrukture, sigurnost imovine, transparentnost javnih nabavki. Podaci koji su prikupljeni pomažu da se identifikuje izvor prepreka, podržavajući politike koje kreiraju neophodne reforme u cilju stvaranja povoljnog poslovnog okruženja [3,4,5]. Na bazi provedenog istraživanja na nivou država, konceptualno su provedene aktivnosti ispitivanja na lokalnom nivou, uzimajući u obzir stavove poslovnih subjekata o stanju poslovnog okruženja, s tim da je određena tema ispitivanja prilagođena ciljanoj grupi i ciljanom poslovnom ambijentu.

2. REZULTATI I DISKUSIJA

U cilju ispitivanja precepcije poslovnog okruženja posmatran je stav privrednika na uzorku, od 10 lokalnih zajednica, 6 lokalnih zajednica (opštine) u Federaciji BiH i 4 lokalne zajednice (opštine) u Republici Srpskoj, geografski raspoređene u sjevernom, centralnom i južnom dijelu kako FBiH tako i Republike Srpske u smislu, relativno podjednake udaljenosti od većih administrativnih centara i većih tržišnih konglomerata. Ukupan broj ispitanih privrednika je 145, u FBiH-96, u RS-49. U smislu privrednika, posmatrani su svi oblici registracije privrednih subjekata od preduzetničkih (obrtničkih) radnji do preduzeća. Ispitivanje stava privrednika vršeno je putem unificirano dizajniranog upitnika i putem dvije moderirane radionice u skladu sa propisanom metodologijom [6], od koji prva je imala za cilj identifikaciju potencijalnih barijera i opšteg stava o poslovnom okruženju, a druga sa mogućim rješenjima za otklanjanje identifikovanih barijera.

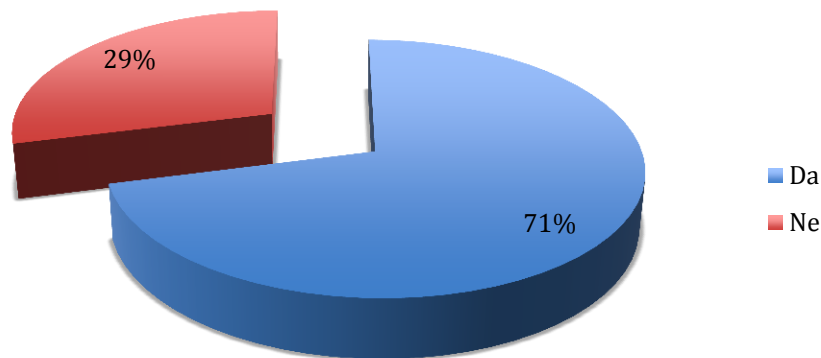

Slika 2. Ukupno posmatrani uzorak privrednika

Prilikom dizajna upitnika vodilo se računa o metodološkom konceptu, kao i obimu upitnika. Naime, upitnik je morao sadržavati dovoljan broj ciljanih pitanja, kako bise dobile značajne informacije, ali opet sa druge strane isti nije smio biti previše obiman, da ne bi ispitanike naveo na odustajanje od ispitivanja. Dakle, dizajnirani upitnik, obuhvatio je sledeće konceptualne cjeline:

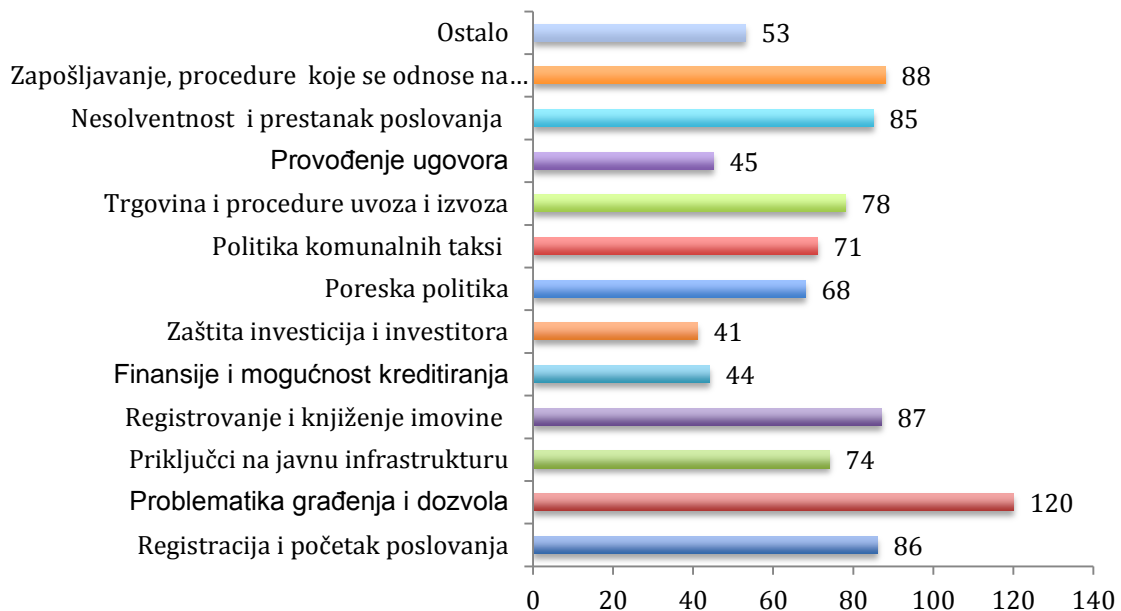
- empirijski identifikovane prepreke u poslovanju privrednika;
- opšti stav o poslovnom okruženju i poslovanju;
- prijedlozi konkretnih rješenja za unapređenje poslovnog okruženja.

Na pitanje vezano za susret sa nekom preprekom u poslovanju, 71% posto ispitanika je odgovorilo da tokom registracije, poslovanje ili odjave privredne djelatnosti, susrelo sa nekom od prepreka u poslovanju, slika 3.

Slika 3. Iskustvo privrednika sa nekom od prepreka u poslovanju

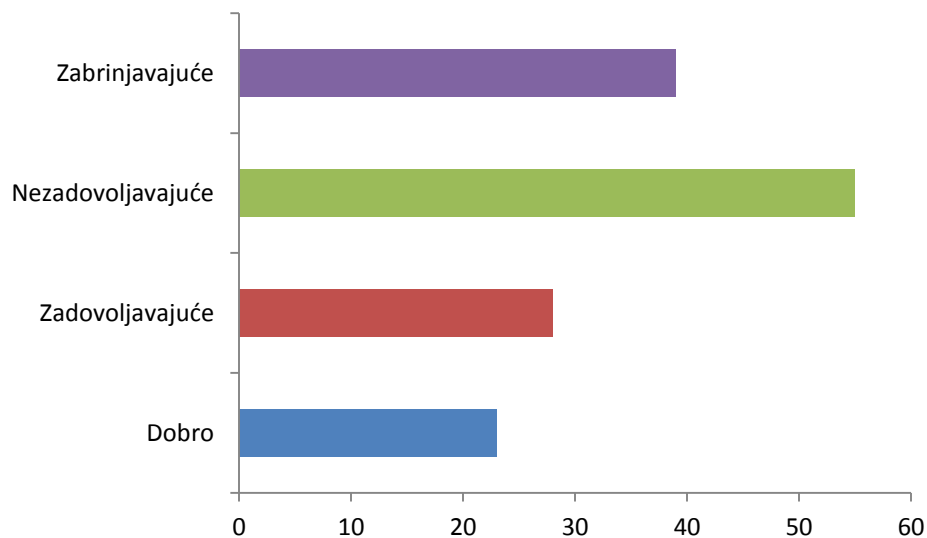
Osnovne prepreke koje su identifikovane kao barijere u poslovanju moguće je grupisati u neku od navednih grupa, na slici 4. Tokom navedenog, privrednici su mogli da navedu više opcija za koje smatraju da predstavljaju prepreke u poslovanju.

Slika 4. Identifikovane prepreke u poslovanju

Naime, očigledno je da se posebno nameće pitanje problematike građenja, usko povezano sa problematikom formalnog vlasništva i knjiženja imovine.

Naime ova barijera ne samo da sa aspekta procedura (vremena i dokumentacije), nego i sa finansijskog aspekta utiče na opterećenje poslovnog sektora u kontekstu značajnog broja naknada u pogledu saglasnosti, ekoloških dozvola i naknada, te značajnog broja dokumentacije u postupku pribavljanja građevinske ili upotrebne dozvole, te naknadnog knjiženja imovine. Takođe, ova procedura otežava postupak obezbjeđenja obrtnih i drugih sredstava putem hipotekarnih kredita.

Slika 5. Ocjena trenutnog stanja poslovnog ambijenta na lokalnom nivou

Opšti stav poslovne zajednice, slika 5, svakako je prevagnuo u pravcu nezadovoljavajućeg pa čak i zabrinjavajućeg stava o poslovnom ambijentu na lokalnom nivou. Zanimljivo je da se stav privrednika po ovom pitanju ne razlikuje u smislu da li je ispitivanje vršeno u manjoj ili većoj lokalnoj zajednici kao i geografskoj lokaciji. Očigledno je da se ovim jasno identifikuje da stanje poslovnog ambijenta čak i na lokalnom nivou, uveliko je determinisan politikama i strategijama višeg nivoa vlasti.

3. ZAKLJUČAK

Na osnovu provedenog stava poslovne zajednice može se zaključiti, da postoje mogućnosti za unapređenje poslovnog ambijenta lokalnih zajednica [7]. Kao instituciju koja nosi teret stanja poslovnog okruženja na lokalnom nivou svakako da je opštinska uprava, međutim veoma često resursima, uključujući i finansije, ograničena od strane višeg nivoa vlasti.

Takođe, privrednici smatraju da nisu dovoljno uključeni u proces odlučivanja, a od barijera izdvajaju se posebno barijere koje se odnose na početak ili čak objavu poslovanja, te građenje i procedure vezane za zemljište. Pored ponuđenih mogućnosti, privrednici nisu nudili rešenja za postojeće stanje niti u značajnoj mjeri ispoljavaju optimizam vezan za stanje poslovnog ambijenta lokalne zajednice u budućnosti. Iz ovog razloga neophodno je u narednom periodu donijeti i realizovati akcijske planove na svim nivoima vlasti koji će rezultirati ka stvaranju povoljnijeg poslovnog ambijenta. Predmetni akcijski plan potrebno je da obuhvati sledeće aspekte poslovnog ambijenta:

- organizacione,
- administrativne,
- finansijske,
- tržišne uključujući i tržište rada,
- informacione i marketinške.

Obzirom da poslovno okruženje predstavlja interakciju poslovne, javne i šire društvene zajednice međusobno, iz ovog razloga, teret svih finansijskih nedostataka u javnom sektoru nije moguće kompenzovati opterećenjima ka poslovnim subjektima. Naime, odziv privrednih subjekata može biti usporen ali će svakako dugoročno rezultirati u traženju izlaza u novim poslovnim ambijentima u okruženju, povoljnijim za poslovanje, ili se okrenuti ka nekim sasvim drugim tržištima.

LITERATURA

- [1] Doing Business, World Bank, New York, 2012.
- [2] E.A. Dionco-Adetayo, J.O. Adetayo, Business Environment Analysis: Globalization Era Imperative for Small Scale Industries, J. Soc. Sci., 7(5), (2003)pp283-292.
- [3] Doing Business Report, Federalni zavod za statistiku, Sarajevo, 2012.
- [4] P.Ladegaard, Improving Business Environments through Regulatory Impact Analysis- Opportunities and challenges for developing countries, International Conference on Reforming the Business Environment, Cairo, Egypt, 2005.
- [5] M. Porter, Competitive Strategy, Free Press, 1980.
- [6] Metodologija i smjernice za implementaciju strategija integrisanog razvoja, UNDP, 2013.

- [7] Global Entrepreneurship Monitor, Centar za razvoj preduzetništva, Tuzla, 2011.

Posebnu zahvalnost tokom ovog istraživanja dugujemo privrednicima, kolegama iz opštinskih uprava, te svim kolegama i saradnicima koji su uzeli učešće na zajedničkom projektu, čiji je jedan od rezultata predmetni publikovani rad.

ANALYSIS OF BUSINESS ENVIRONMENT AND BARRIERS

Mitar Perušić¹, Miladin Gligorić¹, Radislav Filipovic²

mperusic@teol.net

¹*University of East Sarajevo, Faculty of Technology, 75400 Zvornik, Republic of Srpska, B&H*

²*Factory „Alumina“, 75400 Zvornik, Republic of Srpska, B&H*

Abstract

This paper presents the results of tests perception of business environment and barriers to business by attitudes of entrepreneurs in local communities. It is well known that general region of the Balkan countries, is faced with the problem of the lack of investment as well as domestic and foreign direct investment. One of the major causes of course, are important obstacles in business that affect the negative perception of the business environment in the region. For this reason, there are a number of activities organized by local communities but also higher levels of government in order to implement the entire projects as well as measures to create a favorable business frinedly environment and create of the competitive area of business in relation to the neighboring countries.

Key words: *Barriers, business environment, local community.*